

*О.М. Фендьо, канд. техн. наук
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Роль цифрової компетентності державних службовців в умовах онлайн роботи державного сектору

У статті проаналізовано роль цифрової компетентності державних службовців та необхідність всебічного розвитку їх цифрових навичок в умовах переходу від офлайн до онлайн-режиму роботи державного сектору та інших галузей в Україні, пов'язаних з поширенням пандемії.

Виклики, яких зазнала Україна і світ у зв'язку з появою у 2019 році та поширенням пандемії, зумовили необхідність переходу економіки, бізнесу, фінансової сфери, державного сектору, освіти і науки з офлайн до онлайн-режиму роботи. Актуалізувалася суспільна потреба у конкурентоздатних і висококваліфікованих працівниках, які зможуть швидко та ефективно працювати з сучасними цифровими технологіями, хмарними сервісами, електронними комерційними платформами, системами електронного документообігу, цифровими державними платформами (електронне урядування), будуть здатні професійно обробляти великі масиви інформації (бази даних), орієнтуватися в інформаційному середовищі, вміти керувати інформаційними потоками, взаємодіяти у віртуальному просторі засобами електронного зв'язку та мережевих online-сервісів, здійснювати бізнес-планування, використовувати соціальні мережі та месенджери для комунікації зі співробітниками та споживачами послуг та ін.

Зауважимо, що неологізм «діджиталізація» (від. англ. digitalization – оцифрування, цифрова трансформація), який з'явився в українській мові лише декілька років тому, в 2019 році був визнаний словом року [10], а «держава в смартфоні» стала одним із напрямів діяльності Міністерства цифрової трансформації України щодо цифровізації країни.

В умовах об'єктивної реальності виникла потреба у фахівцях державних відомств, які, окрім високої професійної компетентності та відповідного рівня управлінських умінь і навичок, володіли би належним рівнем цифрової грамотності, інформаційної культури та інформаційної поведінки в цифровому просторі у відповідності до вимог світових стандартів, були би здатні визначити стратегію модернізації українського суспільства, забезпечувати глобальні трансформаційні перетворення та розвиток незалежної демократичної держави.

Розвиток цифрових навичок – найважливіша умова для розвитку цифрового суспільства будь-якої країни, оскільки прямо або опосередковано пов'язана з усіма сферами функціонування суспільства та економіки.

Безперечно, що визначальним у професійній діяльності будь якого державного службовця є його компетентність, яка за твердженням Т. Новаченко, є по своїй суті «специфічною здібністю, необхідною для ефективного виконання конкретної дії у конкретній галузі, включаючи вузькоспеціалізовані знання» [5, с. 35].

Відтак, сучасні вимоги до апарату державного управління – це «... передусім вимоги до його кадрів, від яких очікують глибоких спеціальних знань, здатності забезпечити предметність, конкретність і оперативність в управлінському процесі» [5, с. 59].

Разом з тим, підвищення ефективності управління у сфері державної служби відбувається за рахунок створення відповідного інформаційного забезпечення та єдиного інформаційного простору державного сектору. Як зазначають науковці Л. Забродська та В. Савченко, «... інформаційне забезпечення є сукупністю методів і засобів розміщення й організації інформації, до складу яких входять системи класифікації та кодування інформації, методи формування інформаційної бази, уніфікація системи документів тощо» [3, с. 21]. Зі свого боку І. В. Височин наголошує, що «... ефективність реалізації функцій управління залежить від якості інформаційного забезпечення, а також від того, наскільки оперативною та достовірною буде інформація, яка надходить до відповідних підрозділів і посадових осіб» [1, с. 3].

Зважаючи на необхідність забезпечення ефективності державного управління в умовах інноваційних трансформацій та з метою вирішення проблеми компетентності та професіоналізму працівників державного сектору, значущості набуло питання підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, забезпечення можливості їхнього безперервного цілеспрямованого навчання та особистісного саморозвитку [12]. В Україні реалізація навчання держслужбовців здійснюється у відповідності до Закону України «Про державну службу» [7], Положення про систему професійного навчання державних службовців [6], у відповідності з вимогами галузевої рамки кваліфікацій у сфері державної служби [8], згідно Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року [2]. Ці нормативні документи передбачають, що окрім професійного виконання управлінських функцій, які включають аналіз ситуації і визначення проблем та завершуються пропозиціями щодо їх вирішення, державні службовці повинні вміти знаходити, систематизувати, оцінювати, інтегрувати, передавати та візуалізувати такий важливий ресурс управління як інформацію, що в кінцевому результаті забезпечить можливість прийняття своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень, сприятиме побудові ефективної схеми обігу інформаційних потоків у межах єдиної інформаційної системи, налагодить цифровий взаємозв'язок і взаємодію громадян та держави.

Кадрова політика України у сфері публічного управління із прийняттям нового Закону України «Про державну службу» [7] зазнала суттєвих змін. Закономірно, що під час комплектування органів державної влади акцент робиться на управлінських кадрах, яким притаманні такі нові якості як професійна підготовленість, ціннісні орієнтації та компетенції, висока кваліфікація, здатність до аналізу, критичного мислення, самоорганізації та відповідальності за результати своєї професійної діяльності.

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» визначена необхідність «... використання інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення

електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами» [9]. Попри всю важливість вищезазначених кроків, варто зазначити, що практична реалізація підвищення рівня інформаційної культури та цифрової грамотності державних службовців почасти має фрагментарний характер.

Вивчаючи досвід професійного навчання і саморозвитку працівників сфери державного сектору у провідних зарубіжних країнах (Німеччині, Великобританії, Франції, Іспанії та ін.), науковець Н. Ларіна зазначає, що підвищення рівня професійної компетентності у цих країнах «... є ефективним і відрізняється забезпеченням безперервності та наступності» [4, с. 5].

Програми підвищення кваліфікації у країнах Європейського Союзу є досить різними, але всі вони враховують особисті навчальні потреби учасників, орієнтовані на їх професійний досвід, стаж роботи на державній службі, посадові завдання та функції, існуючий рівень професійної кваліфікації та ін. Заклади освіти, які забезпечують навчання та безперервний розвиток працівників держслужб, постійно розробляють та впроваджують нові навчальні програми, з поетапним ускладнення завдань і змісту підвищення кваліфікації, його практичної спрямованості. Ця практика європейських країн, на нашу думку, є досить ефективною і потребує впровадження у практику підготовки програм підвищення кваліфікації державних службовців. Проте аналіз вітчизняних наукових робіт вказує на те, що імплементація зазначеної практики у підвищення кваліфікації державних службовців України має певну обмеженість, що зумовлює необхідність подальшого системного вивчення.

Закономірною вимогою сьогодення щодо програм підготовки та перепідготовки державних службовців є інноваційність та практична спрямованість навчання, індивідуалізація та диференціація підходів до навчання, використання поряд із традиційним методиками навчання (інформаційно-презентаційними, алгоритмічно-дійовими та ін.) інноваційних педагогічних технологій, з елементами електронного (дистанційного) навчання.

Також важливо, щоб розвиток професійної та цифрової компетентності державних службовців здійснювався на основі інноваційних моделей навчання із дотриманням таких принципів як неперервність, науковість, цілісність, наступність, прогностична спрямованість, індивідуалізація, моніторинг фахових знань, диференціація професійного навчання [4, с. 21-22]. Як правило, визначальна роль у якісній підготовці та розвитку фахівців сфери державного управління належить викладачам-тьюторам, саме тому важливим є його педагогічна майстерність, готовність до використання електронних ресурсів, сучасних педагогічних програмних засобів та цифрових технологій, висока змістовна якість та педагогічна цінність представленого для навчання матеріалу, здатність обирати найефективнішу форму навчання під час опрацювання необхідної теми, щоби жоден здобувач освіти не залишився байдужим та мав змогу долучитися до спільної проектної діяльності та сумісного вирішення поставлених завдань.

Відтак серед пріоритетних завдань щодо розбудови та вдосконалення системи професійного навчання державних службовців у 2019-2021 роках є: створення належних умов для забезпечення професійного розвитку державних

службовців; запровадження дієвої системи визначення потреб у професійному навчанні державних службовців; забезпечення безперервності, обов'язковості, плановості професійного навчання державних службовців; розвиток ринку освітніх послуг у сфері професійного навчання державних службовців на засадах прозорості та добросовісної конкуренції з відповідною системою моніторингу та оцінки якості освітніх послуг; запровадження механізму співпраці державних органів, інститутів громадянського суспільства, закладів різних форм власності щодо надання освітніх послуг [11, с. 100].

Висновки. Враховуючи швидкість розвитку цифрових технологій, а також інноваційні, суспільно-політичні, економічні трансформації в державному секторі та інших галузях в Україні, необхідним є створення нової моделі розвитку та підвищення професійної і цифрової компетентності фахівців сфери державного управління, зорієнтованої на якісну професійну підготовку керівних кадрів, яка передбачає широке використання освітніх інновацій, залучення у навчальний процес інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій, впровадження онлайн освіти та концепції «освіта впродовж життя» задля неперервного професійного саморозвитку та подальшого кар'єрного зростання державних службовців.

Список літератури

1. Височин І. В. Інформаційне забезпечення управління товарооборотом підприємств роздрібної торгівлі: Схід. Економіка, Вип. № 7 (114), 2011. С. 3-7

2. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 74-р. Дата оновлення: 25.02.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>

3. Забродська Л.М., Савченко В.Ю. Інформатика. Базовий курс. Київ: Дієз-продукт, 2005. 367с.

4. Ларіна Н. Б. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації управлінських кадрів: навч.-метод. матеріали / Н. Б. Ларіна; уклад. Г. І. Бондаренко. Київ: НАДУ, 2013. 52 с.

5. Новаченко Т. В. Самоорганізація діяльності державного службовця: вітчизняний та європейський досвід : навч.-метод. матеріали / Т. В. Новаченко; уклад. Н. В. Ясько. Київ НАДУ, 2013. 96 с.

6. Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF>

7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

8. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р., № 1341 // Верховна Рада України. Київ, 2019. URL: <https://whhttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/print>

9. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015: Закон № 537-V, 09.01.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

10. Словник сучасної української мови та сленгу. URL : <https://www.unn.com.ua/uk/news/1843697-slovom-2019-roku-stala-didzhitalizatsiya>

11. Стан системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад: доповідь / [К. Ващенко, В. Купрій, В. Чмига, Т. Токарчук, Л. Рикова, Ю. Вернигор та ін.; за заг. ред. К. Ващенка]. Київ: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2019. 140 с.

12. Фостікова, В. (2020). Сучасні вимоги до цифрових компетентностей державних службовців. Аспекти публічного управління, 8(1 SI), 133-135. URL: <https://doi.org/10.15421/152061>